

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2025

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

TATAISO YA HO TSHWAYA DITEMA TSA KGOKAHANAO

- Moqoqo o ke ke be wa hloka sesupo leha e le sefe sa hore o badilwe wa ba wa abelwa matshwao ka tshwanelo. Matshwao a abetsweng moqoqo e be a loketseng.
- Ho se tshwane le kgutsufatsong moo ho nang le pehelo ya moedi o tlamang wa palo ya mantswe, moqoqo ke sengolwa sa boiqapelo. Moqoqo ha o phalla ho ya ka boiqapelo mme o hohela mmadi, e tla be e le leeme ha ho tsepamiswa maikutlo hodima bolelele feela, ho e na le hore ho shejwe dintlha.
Molao ke hore:
- Ho se eketswe dikotlo kaha ruburiki ka boyona e na le kotlo.

1.1 Lerato

Mohlalobuwa a hlalose/phete ka lerato.

- Mohlahlobuwa a hlakise seo a se utlwisisang ka lerato.
- A hlalose/phete ka diketsahalo tse totobatsang lerato.

[40]

1.2 Motho ya nang le botho bo hlolang.

Mohlalobuwa a phete/hlalose ka motho ya nang le botho bo hlolang.

- A fane ka dintlha/mehopolo e hlakisang hore motho ya nang le botho bo hlolang ke ya nang le makgabane afe.
- A hlalose/phete diketsahalo tse mo nnetefaletsang hore eo ke motho ya nang le botho bo hlolang.

[40]

1.3 Letsatsing leo, dintho tsohle di ile tsa fetoha.

Mohlalobuwa a hlalose/phete tsa letsatsing leo, dintho tsohle di ileng tsa fetoha ka lona.

- Ho hlake moqoqong hore letsatsing leo, dintho tsohle di ile tsa fetoha ka mokgwa o jwang.
- Mohlahlobuwa a hlalose/phete mabaka a lebisitseng ho fetoheng ha dintho tsohle letsatsing leo.

[40]

1.4 Ka tla ka utlwa bohloko!

- Mohlahlobuwa a phete/hlalose ka ho utlwa bohloko ha hae.
- A hlalose/phete hore se bakileng bohloko boo a bo utlwileng ke eng.

[40]

1.5– Ditshwantsho

1.8

Dikahare tsa moqoqo di laolwa ke mehopolo ya sehlooho ya boiqapelo ba mohlalobuwa ka mong. Moqoqo o ngolwa ho tswa lehlakoreng la phetelo kapa tlhaloso.

[40]

MATSHWAO OHLE A KAROLO ENA: 40

KAROLO YA A: RUBURIKI YA TATAISO YA HO TSHWAYA MOQOQO (MATSHWAO A 40) – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)**ELA TLHOKO:** Matshwao a 0-40 a abilwe ho ya ka dithaloso tse arotsweng ka dikgato tse 5.

Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswe HABEDI ho hlalisa boemo bo hodimo le bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo.	22-24 -Nehelano e babatsehang ho feta tebello e tlwaelehileng -Mehopolo e bontshang bohlahe, e phepetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlophisitswe le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	18 -Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka botlalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	12-16 -Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlophisitswe le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	7-11 -Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlakang ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	0-6 -Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakakwa -Ha e a hlophiswa le hona ho hokeleha.
Matshwao a 24	19-21 -Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoqo o babatsehang -Mehopolo e sutsitseng ebile e bontsha boiphihlelo bo hodimo -O hlophisitswe le ho hokelwa ka bonono ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	17 -Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo			
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejisetara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo; Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto.	10-12 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e bontsha boitshupo mme e tswile matsoho -Sehalo se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka boqhetseke bo hlolang	8-9 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng boholo ba nako -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa melao ya puo le mopeleto -O radilwe hantle haholo	6-7 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke e lokileng bakeng sa ho fetisa moelelo -Puo ya bonono e sebedisitswe ho matlafatsa dikahare	4-5 -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba hammoho le maemo -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo le kgetho ya mantswa ke tse sa lokelang -Tlotlontswe e haellang haholo	0-3 -Tshebediso ya puo ha e utlwisisehe -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -Tlotlontswe e haellang ho feta tekanyo hoo nehelano e sa utlwisisehang
Matshwao a 12					
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang.	4 -Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka botlalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang	3 -Kgodiso ya dintlha ke e utlwisisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisisehang ebile di tswakile	2 -Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoqo o na le moelelo	1 -Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoqo o ntse o na le moelelo o itseng	0 -Dintlha tse hlokehang di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoqo ha o na moelelo
Matshwao a 4					
MATSHWAO	33-40	28-30	20-25	12-17	0-9

Makgetha a ho lekanyetsa	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo	24	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12	PSH =
Sebopeho	4	Seb =
Matshwao ohle	40	

TATAISO YA SEBOPEHO SA DITEMA TSA MOQOQO

Mefuta ya Ditema	Ditema tsa Phetelo/tse hlalosang
Sebopeho sa ka ntle	<ul style="list-style-type: none"> • Sehlooho • Selelekela • Mmele • Phethelo
Sebopeho sa seratswana	<p><u>Mohato/Setepe</u> Moralo wa mantlha o hatellang hodima ditsela tse itseng tsa ho etsa dintho le tsa phetelo tse itshetlehileng hodima tlhahlamano ya diketsahalo ho latela nako.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dipolelo tsa tlatsetso ho bontsha tlhahlamano ya diketsahalo.
Makgetha	<ul style="list-style-type: none"> • Di re qoqela ka pale e mabapi le motho/batho, sebaka le nako ya diketsahalo. • Di na le mopheti kapa mongodi wa pale.
Makgetha a puo	<ul style="list-style-type: none"> • Puo ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso • Lekgathe lefetile le sebediswa haholo. • Mahokedi a kang kamora, yaba, pele ho moo, pele, kahoo, jj.

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE

Mohlalobuwa a bontshe ho kgothatsa le ho utlwela motswalle wa hae bohloko ka ho welwa ke koduwa.

Sebopeho

- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo letsohong le letona mme e ngolwe ka sebopeho sa boloko;
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso;
- Tlasa aterese ho tlole mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka ona;
- Ho latele tumedisano (e bontshe kamano le ya ngollwang, ho hlake hore ke motswalle), ha ho letshwao la puo le sebediswang;
- Mmele o ngolwe ka diratswana: ho be le selelekela, mme ho latele diratswana tse ding tse jereng ditaba;
- Sepheo sa ho ngola se utlwahale (ho hlahisa, ho kgothatsa le kutlwelobohloko ka se etsahetseng).
- Qetello e be e kgutshwane, mme e phethele ditaba ka tsela e utlwahalang ho itshetlehlwe feela kamanong ya mongollwa le ya ngolang.

[20]

2.2 LENGOLO LA SEMMUSO

Mohlalobuwa a ngolle mookamedi wa Mokgatlo wa Ntshetsopele ya Setjhaba wa Naha lengolo ho kopela nkgono le ntemoholo, ba dulang moo ho lahlelwang matlakala teng, thuso. Mohlalobuwa a hlakise mofuta wa thuso eo a e kopelang nkgono le ntemoholo.

Sebopeho

- Lengolo lena le na le aterese tse pedi (ya mongodi le ya mongollwa);
- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo ka letsohong le letona, e ngolwe ka sebopeho sa boloko;
- Tlasa aterese ya mongodi ho tlole mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka wona;
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso;
- Aterese ya mongollwa e ngolwe ka botlalo ka letsohong le letshehadi haufi le mola mme ho qalwe ka maemo a motho eo (j.k. Mookamedi);
- Ho latele sehlooho se totobatsang sepheo sa ho ngola;
- Selelekela se totobatse sepheo sa ho ngola;
- Ebe ho latela mmele o hlahiswang ka diratswana.

[20]

2.3 RAPOROTO

Mohlahlobuwa o tlalehela mosuwehlooho ka seo a se boneng ha moithutimmoho le yena a tla tshwarelwa ho kopitsa ka tlhahlobong.

- Ke tlaleho ya ketsahalo e bonweng ka mahlo;
- E lokela ho ba kgutshwane, mme e fupare dintlha tse latelang:
 - E be le sehlooho;
 - Letsatsi, nako le kgwedi tseo ketsahalo ya ho kopitsa ka tlhahlobong e etsahetseng ka yona e bolelwe.
 - E hlahise motho/batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
 - Mongodi a tobe taba;
 - Puo e be ya semmuso, mme ho sebediswe dipolelo tse phethahetseng.
- E ngolwa ho hlaha ntlhakemong ya mongodi;
- Hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgathe lefetile/lephethi;
- Pheletsong ho hlahiswa maikutlo a ahlolang hodima ketsahalo ya ho kopitsa mme le dikgothaletso (ditshisinyo) di ka kenyelletswa.

[20]

2.4 PUISANO

- Dikahare di hlakise puisano e dipakeng tsa mohlahlobuwa le mokwetlisi wa hae.
- Ka mehla puisano e ngolwa e le ho puommui.
- Lebitso la sebui le ngolwe letsohong le letshehadi la leqephe, le latelwe ke kgutlopedi.
- Lebaka le entseng hore sebapadi se fihle ka morao ho nako boikwetlisong le hlake.
- Mokwetlisi a bontshe sebapadi ditlamorao tsa ho se fihle ka nako boikwetlisong.
- Polelo e nngwe le e nngwe e be karabelo ya puo e sa tswa buuwa.
- Sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui tse buisanang.
- Ho tlole mola dipakeng tsa sebui ka seng.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

3.1 PHOUSERARA

- E phatlalatsa molaetsa o memelang batho ho se phatlalatswang.
- Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa hore o tsebisa bana ba Kereiti ya 12 ka leeto le mabapi le thuto e itseng.
- A bolele thuto eo leeto le leng ka yona.
- E ba le sehlooho se totobetseng, se ngotsweng ka ditlhaku tse kgolo.
- Molaetsa kapa ditaba tsa yona di ngolwa ka mongolo o moholo, o hohelang batho.
- Molaetsa wa yona o fupara dintlha tse kang:
 - Sebaka seo bana ba Kereiti ya 12 ba yang ho sona.
 - Nako le matsatsi ao leeto le tla nkuwang ka ona.
 - Tefelo ya leeto.
 - Moaparo wa baithuti.

[20]

3.2 IMEILE

Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa kopo ya ho dumellwa ho sebedisa phapusi e nngwe bakeng sa ho itokisetsa ditlahlobo.

- Imeile e hlakise mabaka a kopo ya ho batla ho sebedisa phaposi eo.
- Molaetsa wa yona o fupare dintlha tse latelang:
 - Palo ya baithuti ba hlohang phaposi eo.
 - Matsatsi le dinako tseo phaposi eo e ka sebediswang ka tsona.
 - Disebediswa (jk. ditafole, tjhoko, j.j) tse ka hlokehang bakeng sa ho ithuta.

[20]

3.3 DITAELO

Mohlahlobuwa a lotomanye mehato le mokgwa wa ho hlatswa diaparo ka matsoho.

- A hlakise hore diaparo di arolwa jwang ho ya ka mebala ya tsona pele di hlatsuwa.
- Ditaello di lokela ho ngolwa di le ho sekaotaelo temekisong ya tumelo.
- Tatellano e nepahetseng ke ya bohlokwa.
- Puo e hlakileng e bile e otlolohile le sehlo se tsamaellanang le mofuta ona wa tema di lokela ho sebediswa.

[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE (MATSHWAO A 20)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano ya sehlooho le mehopollo; - Tlhophiso ya mehopollo; - Kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo. Matshwao a 12	10-12 -Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse tlwaelehileng - Mehopollo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopollo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsohle di tshhetsa sehlooho -Sebopeho ke se nepahetseng ka botlalo	8-9 -Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopollo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshhetsang sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	6-7 -Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng -Mehopollo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopeho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	4-5 -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera -Ha se ka dinako tsohle mehopollo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopeho e sebedisitswe ka bohlotso bo bohoto -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	0-3 -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -Mehopollo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO - Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantse, matshwao a ho bala le mopeleto matshwao a 8	7-8 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	5-6 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlotlontse e ntle haholo -Mosebetsi bohoto ha o na diphoso.	4 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlotlontse e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moelelo.	3 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlotlontse e haellang -Moelelo o nyotobetse	0-2 -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlotlontse ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	17-20	13-15	10-11	7-8	0-5

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	12	DMS =
Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8	PSH =
Matshwao ohle	20	